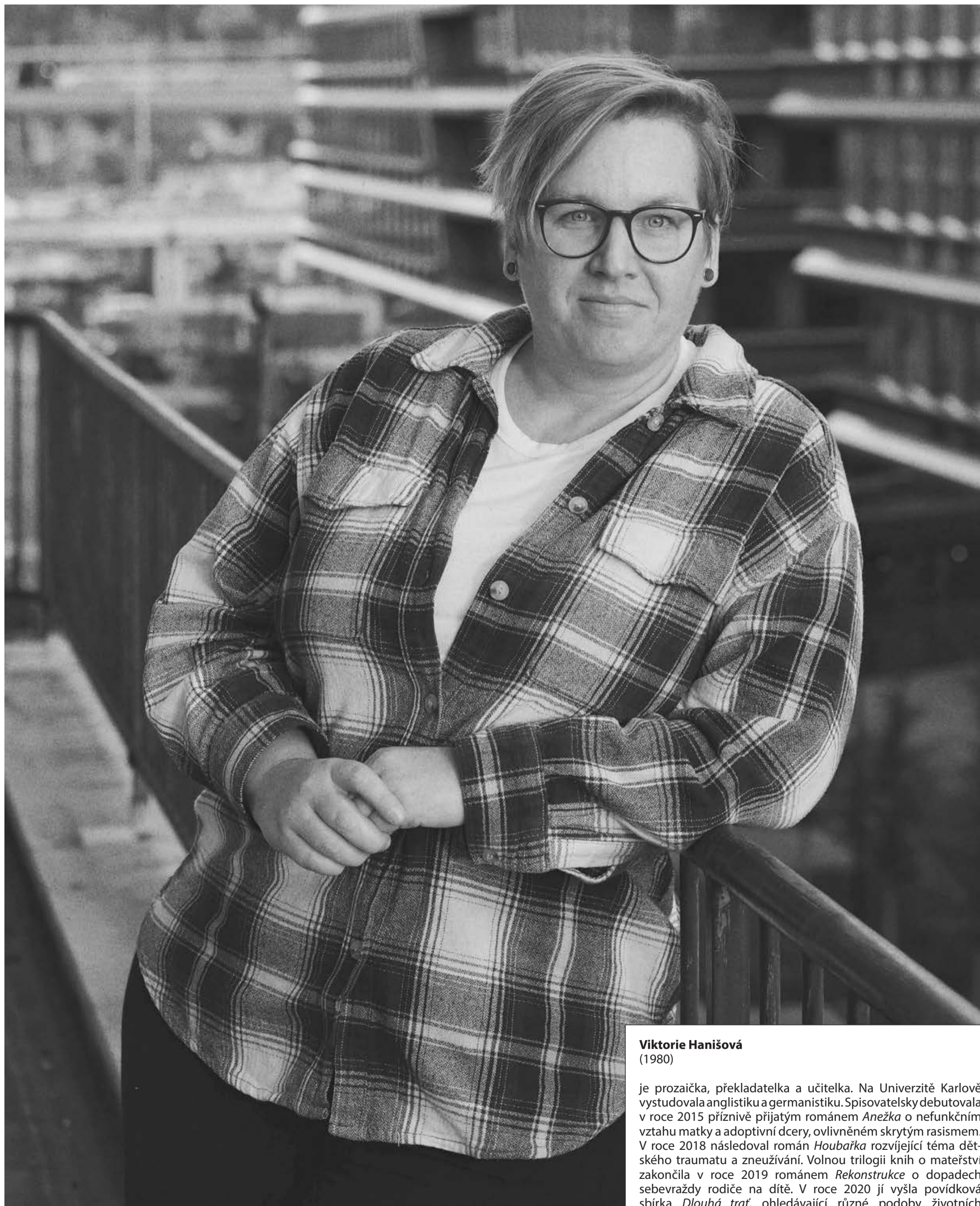

Latku realismu nepřekročím

Se spisovatelkou a překladatelkou Viktorií Hanišovou o němčině a angličtině, o nečekané výhodě doktorátu, ale také o překládání a sebevraždách

Viktorie Hanišová
(1980)

je prozaička, překladatelka a učitelka. Na Univerzitě Karlově vystudovala anglistiku a germanistiku. Spisovatelsky debutovala v roce 2015 příznivě přijatým románem *Anežka* o nefunkčním vztahu matky a adoptivní dcery, ovlivněném skrytým rasismem. V roce 2018 následoval román *Houbařka* rozvíjející téma dětského traumatu a zneužívání. Volnou trilogii knih o mateřství zakončila v roce 2019 románem *Rekonstrukce* o dopadech sebevraždy rodiče na dítě. V roce 2020 jí vyšla povídková sbírka *Dlouhá trať*, ohledávající různé podoby životních krizí. V knize *Beton a hlína* (2021) formou rozhovorů sleduje možnosti udržitelného života ve městech. Naposledy jí vyšel román *Neděle odpoledne* (2022) o tajemství jedné rodiny.

foto Jakub Pavlovský

Ptá se Jakub Pavlovský

Viktorie, scházíme se nedlouho po začátku nového školního roku. Těšila ses na něj?

Vlastně ano, těšila. Minulý rok jsem si vyzkoušela učit na zástup na jedné základce a zjistila jsem, že mě to docela baví. Letos jsem se proto těšila na nové žáky a na to, že začnu takzvaně s čistým štítem a nebudu opakovat chyby, které jsem dělala jako úplná začátečnice. Zároveň jsem ale byla trochu ve stresu, protože tentokrát učím už „naostro“, nejen na zástup. Taky mám vyšší úvazek, místo polovičního úvazku učím čtrnáct hodin týdně a s dalšími aktivitami je to docela fuška. Hlavně je pro mě ale těžké, že jsem teprve podruhé – když počítám poloviční úvazek z minulého pololetí – zaměstnaná. Několik let jsem celkem spokojeně hnla v křesle u notebooku, zvykla jsem si být hodně sama a teď musím chodit do práce a neustále s někým interagovat. Pořád někoho během výuky a dozorů napomínám, což mi není vlastní a nedělá mi to dobře. Navíc mě děsí, že nějaké dítě neúmyslně poškodím, ve škole se nejenom vzdělává, ale také vychovává – třeba se jednou špatně vyspím a nějakému dítěti nechtěně ublížím. Takle představa ve mně vyvolává takřka nesnesitelnou tíseň.

Řekla sis, že budeš něco dělat nově nebo jinak?

Hodně jsem snížila nároky a tempo, zejména u němčiny. Když jsem do školství nastupovala, věřila jsem, že němčina je takzvaně plnohodnotný předmět a že žáci vyjdou z devítky se slušným jazykovým vybavením. U druhého jazyka je to ale složitější. Němčina, ale koneckonců i francouzština nebo španělština jsou těžké jazyky, hlavně na začátku, a já se stále více přikláním k názoru, že druhý cizí jazyk by na základních školách měl být nepovinný, respektive mohl by být povinně volitelný. Realita je taková, že v každé jazykové skupině je asi třetina žáků, která na druhý cizí jazyk „nemá“, a většina ho ani nikdy nevyužije. Navíc přibýlo cizinců, kteří se stále perou s češtinou, a já je bombarduju s dalším jazykem – je to až bizarní. Učím krátce, ale co jsem stihla pochytit z různých profesních skupin a diskusí učitelů druhého jazyka, začíná převládat konsenzus, že v hodinách druhého jazyka na základní škole by se děti měly naučit úplné základy, a hlavně si vytvořit vztah ke kultuře a realitě. Proto se snažím vyučovat zábavnou formou, prokládám výuku videi a písničkami nebo třeba „Strudeltagem“. U angličtiny je to něco jiného, tu se zvládne jakž takž naučit skoro každý a děti k ní mají lepší vztah, takže je není třeba tolik motivovat.

Dá se tedy říct, že angličtina jde žákům snadněji?

To bezpochyby. Angličtina je – zpočátku – celkem jednoduchá, děti jsou rychle schopné vyplodit použitelnou větu a přečíst souvislý text. Navíc spousta dětí hraje počítačové hry v angličtině a sjíždí *tiktoky* a *instagramy*, takže se učí i jinde. Neporovnatelné jsou i dostupné materiály – na hodiny angličtiny se připravuju výrazně méně než na němčinu, u angličtiny občas stačí otevřít metodickou příručku a člověk vysekne super hodinu. U němčiny se často připravuju déle, než učím, hodiny sedím, kreslím obrázky a vystřihuju kartičky a děti mi to pak hodí na hlavu. Když se ale někdo oběma jazykům věnuje delší dobu, zjistí, že angličtina je mnohem zálučnější než němčina. U němčiny se člověk musí prokousat prvními čtyřmi, pěti lety a pak to víceméně umí. Angličtina se musí mnohem víc *nacítit*, domnívám se, že anglicky umím opravdu slušně, ale stejně v ní trochu plavu.

Takže i raději překládáš z němčiny?

To jo, zvlášť, když mám málo času. U němčiny překládám obvykle rovnou, aniž si přečtu celou větu. To v angličtině nejde. Němčina je pro analytické typy, jako jsem já, super jazyk. Dá se takzvaně *nadrčct*.

Když se člověk naučí základy, zbytek si domyslí, je to logický, tělesný jazyk. Význam slova není tak odtržený od formy jako v angličtině. Když jsem studovala v Německu, snažila jsem se vypilovat si němčinu a vypyťovala jsem se svého souseda Rainera, jak se co řekne. Jak se řekne blatník? Tak se zamysli, je to němčina, říkal mi. A jo, když má člověk základy, tak to stačí, blatník je Schutzblech (ochranný plech), kšandy jsou Hosenträger (držák kalhot) a kalkulačka Taschenrechner (kapesní počítač). To dává smysl. Němčina je navíc lexikálně relativně chudý jazyk, má méně slov než čeština a výrazně méně než angličtina. V angličtině pořád narážím na slova, která jsem nikdy neviděla, což se mi v němčině skoro nestává.

Je učení na základní škole něco, co jsi plánovala?

Maturovala jsem v sedmnácti, byla jsem pitomá a vůbec jsem neuvvažovala o tom, že bych mohla studium nějak prakticky využít. Chtěla jsem dělat to, co mě baví. První rok jsem se hlásila na geografii a kartografii, protože mě bavil zeměpis, ale totálně jsem pohořela na přijímacích z matiky, odevzdala jsem test, kde jsem vypočítala jeden příklad z deseti, a šla brečet na záchod. Následující rok jsem chtěla dělat latinu, která ale nešla studovat jednooborově, tak jsem se přihlásila i na germanistiku, kde jsem ale vybuchla u ústních přijímacích. Nakonec jsem vystudovala angličtinu a němčinu na *pedáku*, kam jsem ani moc nechtěla a kam mě vzali celkem omylem,

otevřel obzory – bez doktorátu bych zřejmě nikdy nenapsala svůj první román *Anežka*, která má mimochodem skoro přesně stejný počet slov jako moje disertace.

Když jsi ve škole na dvoutřetinový úvazek, máš čas na překládání a psaní?

Zatím to moc nezvládám. Přes den s dětmi procvičuju tvary sloves a fráze a pak přiběhnu domů a mám dělat něco, co zavání uměním – zatím se v tom nedokážu najít. Když jsem ve škole, myslím na své budoucí literární postavy, a když doma sedím u počítače, říkám si, že bych měla opravit písemky. A do toho chci začít psát novou knížku a nejde to. Odpoledne sedím u překládání do devíti večer a pak to doháním o víkendech – dlouhodobě se to vydržet nedá, ale nevím, jak z toho ven.

A jak pracuješ? Máš svůj vlastní pokoj?

Máme malý byt a je nás pět, takže se to doma pořád hemží. Vlastní pokoj mám jenom tehdy, když není nikdo doma. Můj sen je mít svůj vlastní pokojíček obtesaný knihami, stačil by mi kavalec nebo křeslo, ale to aktuálně nejde. Tak to beru, jak to je, a když je nejhůř, vezmu si sluchátka.

Vadí ti, že nejsi výhradně spisovatelka?

Jo i ne. Ve mně se perou dva světy, svět *účiovský*, praktický, a svět *umělecký*, překladatelsko-spisovatelský. Jedno podporuje a zároveň vylučuje to druhé. Vedle toho nejsem typ, co by mohl psát „na plný úvazek“, nemám na to dostatek nápadů ani

Nejsem typ, co by mohl psát „na plný úvazek“, nemám na to dostatek nápadů ani disciplínu a většinu dne bych proflákala, a navíc – z čeho bych tvořila, kdybych žila jenom v sobě? Potřebuju psát pod časovým a existenciálním tlakem. Nicméně kdyby to šlo, ráda bych se věnovala jen literatuře, chtěla bych se upíchnout v kultuře a zároveň tvořit.

protože při ústním pohovoru byl předseda komise ožralý a omylem mi připsal deset bodů navíc. Současně s tím jsem dělala IZV, dnešní Fakultu humanitních studií, ale nedalo se to zvládat, takže jsem ožeřela přednášky Jana Sokola a teď je ze mě *úča*.

Zdá se, že ses k těmto jazykům dostala spíš náhodou. Jak dlouho se je učíš?

Byla jsem první ročník, který se nemusel učit rusky. Měli jsme ruštinářku, která šla na prázdninový kurz angličtiny, a roditelého mluvčího, který předtím v Austrálii prodával v drogerce. Překvapivě jsem se od obou dost naučila. Navíc jsem byla dost akční, bylo po převratu, všechno se změnilo a já se snažila nasát novou atmosféru, tak jsem si překládala písničky z MTV, cvičila výslovnost, fakt jsem na tom makala. Němčinu jsem začala dělat na čtyřletém gymnplu z donucení, ten jazyk nám prostě přidělili, protože naše třídní byla němčinářka, a já němčinu až do vysoké nenáviděla. Byla jsem *kráva*, Němce jsem dlouho považovala za polonácky, teprve studium v rámci Erasmu mě vyvedlo z omylu. Od té doby si myslím, že každý člověk by si měl zažít, jaké to je být cizincem, tím nemyslím na dovolené, ale někde bydlet minimálně půl roku, rok. Člověk se tím dozví nejvíc o sobě.

Nakonec tě hlavně němčina celkem ovlivnila. Sice to nikde neuvádíš, ale na *filde* jsi získala i doktorát, v době, kdy jsi měla malé dítě. Má to i praktické využití?

Neuvádím to, protože není důvod, ale jo, mám doktorát z německé literatury. Teď to mám napsané na dveřích kabinetu, takže to vypadá *cool*, ale hodí se to hlavně u lékařů, ti jsou úplně odvaření z toho, když má člověk titul, chovají se pak k člověku mnohem uctivěji. Profesně mi doktorát k ničemu nebyl, ale osobně mi skutečně

disciplínu a většinu dne bych proflákala, a navíc – z čeho bych tvořila, kdybych žila jenom v sobě? Potřebuju psát pod časovým a existenciálním tlakem. Nicméně kdyby to šlo, ráda bych se věnovala jen literatuře, chtěla bych se upíchnout v kultuře a zároveň tvořila, ale to se mi bohužel nedaří. Loni jsem absolvovala několik pohovorů a zjistila, že na mě nikdo není zvědavý, tak jsem šla dělat to, co umím.

Díky tomu se ale nacházíš v prostředí, ve kterém bys případně mohla narazit na nápady na knižní zpracování.

Ve škole jsem proto, že je to moje profese, že to chápu jako výzvu a že mě k tomu donutily existenční okolnosti. Postavit se před třídu pubertálních *spratků* a snažit se naučit je němčinu je celkem výzva a já jsem zatím neztratila ideály a chci to dělat dobře. Nejsem tam proto, abych čerpala inspiraci, to bych se sama ze sebe musela *poblet*, nikam nechodím cíleně čerpat inspiraci. Nápad na knihu přijde sám, a když ne, pak psát prostě nebudu. Samozřejmě když potřebuju něco nastudovat ke knize, tak to řeším, teď se zrovna chystám zajít na Dušičky na Olšany, protože potřebuju vyplodit pasáž do nové knihy, která se odehrává na hřbitově, ale abych cíleně využívala, respektive zneužívala příběhy dětí, které vyučuju a které se mi s něčím svěří, pro svoji knihu, to by byla pěkná *hnusárna*. Zatím jsem se nenačila vnímat svět jako objekt, chápu sama sebe jako jeho pevnou součást, nechci ho vnímat jako zdroj inspirace pro svoji rádoby uměleckou tvorbu.

Najdeš si při tom všem i čas na čtení?

Jo, ale není to, co bývalo, býval jsem unavená a hodně času trávím *dumbscrollováním*. Mám málo času, a přesto doblbla sleduju *shorty* na YouTube místo toho, abych si přečetla novou nobelistku Han Kang nebo víc

sledovala, co se děje na české scéně. Před rozhovorem jsem se stavila v knihkupectví Academia, kde se mi chtělo brečet z toho, kolik knízek si nepřečtu. Často čtu, co musím, což mi bere čas na to, co číst chci. A to mi připomíná, že jsem zapoměla vrátit knihu do knihovny.

Která to je?

Jmenuje se *Ti, kteří se rozhodli*, akademická bichle od Aleny Lochmannové a Miroslava Šafra o tom, proč a jak dochází k sebevraždám. Ta kniha je pro mě senzace i zklamání zároveň. Děsí mě na ní, že je v ní asi stopadesátistránková obrazová příloha s fotkami lidí oběšených, rozježděných vlakem, lidí s useknutou hlavou a prostřeleným obličejem. Všechno dopodrobna popsane strohým akademickým jazykem. Kdyby mi z rodiny někdo takhle umřel, asi bych nechtěla, aby fotku jeho zmrzačeného těla otiskli v knize. Mě na ní ale nejvíc zaujaly dopisy na rozloučenou.

Proč sis půjčila právě tuto knihu?

Sebevražda je téma, které mě dlouhodobě zajímá. V knize je i řada pěkných citátů, například od Alberta Camuse, se kterým souhlasím a který jsem dala i do své knížky *Dlouhá trať*. „Existuje pouze jeden opravdu závažný filozofický problém: to je sebevražda. Rozhodnout se, zda život stojí, nebo nestojí za to, abychom ho žili, znamená zodpověď základní filozofickou otázku. Všechno ostatní, zda je svět trojrozměrný, zda duch má devět nebo dvanáct kategorií, je až druhotné.“ Také tam je jedna zajímavá pasáž, se kterou se můžu ztotožnit. Je v ní zmíněno, že možnost sebevraždy některé lidi udržela při životě. Když do všeho půjde do háje, tak to prostě nemusíš prožít, nemusíš lpět na životě, který tě netěší, existuje cesta ven. Mně osobně tahle myšlenka přijde nadějná, ale zase co pak chudáci tvoji příbuzní a kamarádi.

Nadějná a úlevná určitě je. Přemýšlím, jestli by na základě této myšlenky smyslem života nemohla být snaha o to, abychom žili takový život, ze kterého nemusíme zmizet tímto způsobem? Ale samozřejmě existují faktory, které do života můžou vstoupit a které neovlivníme, jako jsou nemoci, duševní poruchy, války...

Jistě by bylo fajn, kdyby člověk žil život, jaký chce, ale mně to zní hrozně pravicově, život není takový, jaký si ho uděláš, spousta okolností se prostě nedá ovlivnit. Nicméně asi se dá skoro se vším srovnat, přijmout to, co osud přináší. Já to ale rozhodně neumím. Vnímám smysl života jako zodpovědnost ke svým dětem a okolí, o moc víc v tom nevidím. Prostě jsem si nadělala děti a teď se musím snažit nepohnojit jim život, to je celý.

Když jsme u toho, co ti dělá radost ze života?

Samé banality, dobré víno, dobrá knížka, možnost být několik hodin sama, kdy na mě nikdo nemluví, dokončená práce. S přítelem obhospodařujeme dvorek ve vnitrobloku. Nebaví mě sekát trávu, hrabat listí ani rýt se v záhoně, ale jsem ráda, když se pak na schodech otočím a vidím upravený trávník a vypeletý záhon. Jsem založením celkem primitiv, stačí mi málo. Ale stále víc cítím, že mi chybí větší intelektuální výzva, něco jako doktorát.

Příští rok tvoje kniha *Anežka* oslaví desáté výročí vydání. Je to uzavřená kapitola?

Nemám tendenci se ke svým knížkám vracet, jejich osud moc neprožívám; až na to, že mi všechny moje knihy neustále generují celkem pěkný zisk, který mi umožňuje nepracovat na plný úvazek. To je samozřejmě pecka a většina spisovatelů takové štěstí nemá. Nicméně okolnosti mě někdy donutí některou z mých starších knížek otevřít. Když mi vydají knihu v cizině, obvykle z ní čtu a pak se sama dívám, co jsem kdy napsala. Třeba právě moje prvotina *Anežka* je na jednu stranu knížka, kde jsem udělala řadu začátečnických knih, v mnoha pasážích to šustí papírem, ale na druhou stranu v tom vidím elán, který mi teď chybí. ▶

Jak to myslíš?

Už nesrším nápady jako dřív, chybí mi silná touha psát a vlastně i obecně chuť do života, schází mi zvědavost, kterou jsem měla dřív. Pořád jsem schopná podchytit silné společenské téma a vytvořit z něj pěkný příběh, ale mám dojem, že už ho neumím tak dobře popsat, že nemám dost nápadů na „vyplň“.

A chceš přinášet silná témata, aby se o nich mluvilo?

Nepíšu knihy, abych někoho vzdělávala, ale kdyby si čtenáři měli z mých knih něco vzít, pak ideálně to, že mají svoje problémy řešit. Trauma samo od sebe neodezní, člověk by se mu měl věnovat, nebo si zadělal na problémy do budoucna a v horším případě ho předá i dalším generacím. Téma traumatu je společné všem mým knihám a pořád mě ještě nepustilo.

Nejsi realitou svých příběhů až moc omezená? Neláká tě víc si vymýšlet?

Samozřejmě bych chtěla vyseknout senzační lyrický text nebo něco totálně fantastního, chtěla bych umět postihnout absurdnost téhle doby alespoň trochu jako Kafka, ale nemám na to. Mám dojem, že jsem dosáhla svého maxima a že to výš nepůjde, že latku realismu prostě nepřekročím. Na to jsem moc přízemní.

Ale tvoje přízemnost je něco, co mají čtenáři rádi. Nebo bys to chtěla zahodit a psát jen vysokou literaturu?

To je velmi hypotetická otázka a já na ni neumím odpovědět. To, že čtenáři, tedy hlavně čtenářky mají rády moje knihy, je fajn, recenze také většinou ujdou, ale samozřejmě bych chtěla napsat něco lepšího. Jenže vím, kde mám své limity. Jsem prostě lepší průměr, prakticky ve všem, co dělám.

Obvykle vzbudím velkou naději, ale pak se už moc nikam neposunu, tak to prostě je.

Máš v záloze i něco odlišného?

Ale jo, jednou bych chtěla napsat lehce dystopický román, který mám už z poloviny vymyšlený, také jsem napsala politickou novelu, kterou mi ale v Hostu s rozumnými argumenty zamítli. Občas napíšu politickou básničku, pořád si s sebou nosím zápisník a něco do něj škrábu, ale z toho asi nic nevznikne. Dlouhodobě mě štvou dezinformace, jak jsou lidé stále ochotnější nechat si *srát* na hlavu, a tak se někdy nakrknou a napíšu o tom básničku, jen pro sebe.

Co tě vlastně víc baví? Psaní, nebo překládání?

Spíš psaní, ale překládání mě také hodně baví, a navíc jsem v pozici, že si můžu vybrat, co přeložím, respektive můžu odmítnout text, který mi předloží nakladatelství. Většina mých zisků pochází z prodaných výtisků a překladů mých vlastních knih, takže jsem vůči ostatním překladatelům ve výhodě. Nechápu, jak se někdo může užít překladem knih, ta situace je opravdu tristní a zatím není vidět světlo na konci tunelu.

Když tvrdíš, že podmínky překladatelů nejsou úplně dobré, děláš něco pro to, abys byla spokojená?

Já to řeším tak, že si vydělávám jinde, ale většina překladatelů takovou možnost nemá. Host každoročně pořádá setkání překladatelů, kde sdílíme svoje příběhy, a někdy to je až k breku, ačkoliv Host je, vstřícím si tvrdit, k překladatelům velice vstřícný. Většina překladatelů jsou ženy, často na mateřské nebo takové, které živí manžela.

Překladatelům, tedy spíš předkladatelkám, se často předhazuje, že přece dělají umění, a tak mají být spokojené s tím, co dostanou, protože hlavní odměnou je jimi přeložená kniha pod jejich jménem. Kultura je posláni, tak se s tím smiřte, že to není dostatečně ohodnocené. To je samozřejmě fajn, ale nájem se z toho nezaplátí. Doporučovala bych, aby překladatelé nikdy nešli pod 250 korun za normostranu, a ani to není žádná sláva. Dřív se alespoň dalo přivydělat si na komerčních překladech, například já jsem dřív překládala manuály k multikárám, uměla jsem pojmenovat všechny součástky ve třech jazycích, ale kvůli strojovým překladům je s tímto typem přivýdělků v podstatě konec. Je otázka, jestli AI jednou nepřevezme i překlady a možná i psaní beletrie.

Na otázky ohledně budoucnosti asi teď nedokážeme odpovědět. Proto se vrátíme do minulosti. Kdy jsi začala s překládáním?

Když v Hostu vyšla *Anežka*, nabídli mi psaní posudků na knihy a pak i první překlady.

Které knihy jsi přeložila naposledy?

Na jaře vyšli *Džinové* od Fatmy Aydemirové, velmi povedený, řekla bych dokonce velký román, který sleduje příběh německo-kurdské rodiny z pohledu jednotlivých členů. V brzké době vyjde román *22 bazénů* od nové německé autorky Caroline Wahlové. Podle mě kvalitní feel-good kniha napsaná neotřelým, mladistvým jazykem. Právě jsem odevzdala překlad seвероanglického románu *Půjčené kopce* od Scotta Prestona, napínavý bestseller, který byl pro mě těžký jazykově i tematicky. Je to drsný příběh o chovateličích ovcích plný

dialektu a ovčí terminologie. V angličtině má každá ovce – jednoletá, dvouletá, stará, bezzubá atd. – svoje jméno, takže jsem si musela dost vymýšlet. Doteď jsem zaseklá na výrazu „teaser“, což je beran s vasekto-mií. V češtině, pokud vím, se tomu blíží slovo „skopec“, což je vykastrovaný beran, ale výraz pro teasera nemáme.

Všiml jsem si, že nejsi na sociálních sítích. Je to moudré?

Z hlediska lepší monetizace knih to určitě rozumné není, ale z pohledu zdravé psychiky a úcty sama k sobě bezpochyby ano. Zajímá mě ale, jak fungují sociální sítě, jak se vyvíjí jazyk, jaké jsou trendy, sleduju to prostřednictvím redditu, kde mám anonymní profil, ale nic nezveřejňuju. To samé na facebooku, kde mám falešný profil, abych se mohla dívat na různé profesní skupiny, například *Učitelé němčiny*. Ale rozhodně nehodlám umístitovat na síť svoje názory na kdejaký *prd*, zveřejňovat fotky svých dětí, natožpak se s někým hádat třeba o politice. Na to se mám příliš ráda. ■